

PROGRAMA

PER UN ESPORT SENSE BARRERES

QUE PROMOCIONI LA INCLUSIÓ SOCIAL
DE LES PERSONES AMB DISCAPACITAT

2009

Índex

Presentació	3
Objectius del programa	5
Estratègies d'intervenció	6
Dinàmica de funcionament	16
Cronograma	18

Presentació

Des de l'any 1988 a iniciativa de l'Àrea de Benestar Social de l'Ajuntament de Barcelona en col·laboració amb l'Institut Municipal de Disminuïts i l'Àrea d'Esports, van impulsar el primer programa pilot d'intervenció municipal a Catalunya, "Fes esport com tothom", amb la finalitat de facilitar la inclusió de les persones amb discapacitats en les entitats esportives de base.

A finals de 1991 i principis de 1992, una vegada aconseguits els objectius d'animació, de dinamització i de sensibilització de la població amb discapacitat i de les entitats esportives dels Districtes, el programa va fer una inflexió tenint com a objectiu principal la normalització dels canals d'oferta/demanda, impulsant la participació del col·lectiu de persones amb discapacitat, amb l'objectiu de fomentar el dret a la pràctica de l'esport. Així doncs, l'Ajuntament de Barcelona en aquests darrers vint anys, ha tingut la iniciativa d'estar a prop de tots els ciutadans i ciutadanes, amb la voluntat d'afavorir la pràctica esportiva de tothom, sense exclusions.

Partint d'aquests antecedents, en l'actualitat, l'Institut de Barcelona Esports es planteja com una de les seves prioritats consolidar l'enriquiment de la vida esportiva de la ciutat de Barcelona, garantint el dret a la pràctica de l'esport en el col·lectiu de persones amb discapacitat, per tal de millorar la seva qualitat de vida i col·laborar en l'objectiu d'una societat normalitzadora i inclusiva, respectuosa amb la diversitat. Sota una concepció de l'activitat física i esportiva com una eina de foment de la salut, d'utilització creativa del temps de lleure i com un espai de relació social, motor per crear comunitat, creiem fermament que cal fer tot el possible per tal que cap col·lectiu en quedi exclòs. Amb aquest propòsit, pretenem col·laborar en l'eliminació de les desigualtats evitant l'exclusió, promovent la justícia social i la igualtat d'oportunitats.

El fet de possibilitar que qualsevol persona amb discapacitat (física, intel·lectual o sensorial) pugui gaudir dels beneficis de pràctica esportiva, vol dir a més a més, col·laborar en l'objectiu de potenciar

un esport que construeixi socialment la ciutat i per tant la cohesió, permetent l'exercici de la ciutadania de tothom sense excepcions.

És per això que mitjançant el programa "Per un esport sense barreres" es pretén consolidar el camí ja iniciat cap a la normalització de la pràctica esportiva dels ciutadans i ciutadanes amb discapacitat de la ciutat de Barcelona, assegurant-se i garantint-se estructures permanents on el col·lectiu de persones amb discapacitat, trobi recursos en igualtat de condicions amb la resta de població, que faciliti la seva inclusió i normalització social utilitzant en aquest cas l'esport com a mitjà vehicular.

Objectius del programa

Promoure la pràctica de l'esport en el col·lectiu de ciutadans i de ciutadanes amb discapacitat, en igualtat de condicions amb la resta de població, col·laborant així en el foment d'hàbits més saludables per tal de millorar la seva qualitat de vida i la seva inclusió i normalització social, tot contribuint a la construcció i cohesió social de la ciutat de Barcelona:

- **Possibilitant la pràctica esportiva** d'aquelles persones que ho desitgin en grups convencionals o, en grups específics, ampliant **canals d'oferta/demanda, en un centre esportiu municipal pròxim al seu entorn social i familiar**.
- **Formant** en l'àmbit de les Activitats Físiques Adaptades, des d'un vessant inclusiu i específic (quan el grau de la discapacitat així ho exigeixi), tots els agents implicats.
- **Assessorant** als equips responsables de les entitats i instal·lacions esportives municipals en l'àmbit de les Activitats Físiques Adaptades.
- **Sensibilitzant**, a tota la població, sobre el dret a la pràctica física de les persones amb discapacitats en actes i esdeveniments ciutadans.

Estratègies d'intervenció

Possibilitar la pràctica esportiva d'aquelles persones que ho desitgin en grups convencionals o, en grups específics, ampliant **canals d'oferta/demanda**, en un **centre esportiu municipal pròxim al seu entorn social i familiar**

MODEL D'INCLUSIÓ: LA XARXA D'OFERTA INCLUSIVA MUNICIPAL A LA CIUTAT DE BARCELONA

Sota un plantejament d'una societat inclusiva, pretenem que totes les instal·lacions municipals esportives siguin d'ús per a tots i per a totes, adaptant l'oferta, articulant els recursos complementaris necessaris per aconseguir-ho, i donant suport pedagògic i social a tots els usuaris ja sigui en grups convencionals o en grups específics, en funció del seu grau de discapacitat i d'autonomia. Així mateix, volem garantir l'accés a la pràctica d'esport i activitat física de qualitat, per a tots el nois i noies amb discapacitat de la ciutat de Barcelona.

A fi d'assolir aquests objectius, caldria incrementar la promoció, la diversificació i la difusió de l'oferta, la qualitat dels serveis, tot gestionant els recursos per a tothom, sense excepcions, i generalitzant l'ús dels espais esportius, tant per a la pràctica de l'esport en edat escolar com a la resta d'edats, de forma equitativa en tots els districtes de la ciutat. En definitiva es tracta d'aconseguir un esport sense límits i sense barreres, ens referim per tant a un esport inclusiu, on tothom tingui cabuda, indistintament de les seves característiques, dificultats i condicions socials, partint de la premissa que tothom té el dret de participar-hi, oposant-se d'aquesta manera a qualsevol forma de segregació.

Un espai esportiu inclusiu és una manera de concebre l'esport i la funció social de la instal·lació esportiva que genera capital social i que des d'un plantejament comunitari, reconeix la diversitat i no pretén assimilar-la. Ens estem referint a una pràctica de qualitat sense excepcions, i una

filosofia que contempla la instal·lació esportiva com a motor de canvi social i d'actituds, basada en la igualtat i la democràcia participativa, on la diversitat és un valor en alça que cohesiona el grup. L'experiència ens indica que el fet de pertànyer a una comunitat o a un grup social, són factors decisius que faciliten l'eliminació de l'exclusió social. Tal i com manifesten Pearpoint y Forest (1999) "la inclusió...es relaciona amb "viure junts"...i amb tornar a ser tots un... la inclusió és una forma millor de viure. És l'oposat a la segregació i a l'*apartheid*. La "inclusió" determina on vivim, rebem educació, treballem i juguem". Per això, el programa "Per un esport sense barreres" prioritzarà, la pràctica en grups convencionals.

En canvi, es procedirà a la pràctica en grup específic quan la modalitat de pràctica esportiva i el grau de discapacitat i d'autonomia dificultin el procés d'inclusió, o per una opció personal de l'individu amb discapacitat. El fet que ho plantegem paral·lelament en aquesta segona opció, ve justificat per la necessitat de dissenyar programes a mida de les sol·licituds del col·lectiu, considerant l'esport adaptat com un recurs culturalment valorat, que permet una vida culturalment valorada. A més no hem de perdre de vista que la pràctica de l'esport adaptat suposa pels seus practicants una ampliació d'entorns que genera també capital social manifestat com a un punt de trobada. El nen, el jove, l'adult, té la possibilitat a més a més, d'ubicar les seves capacitats en el context compartit amb d'altres persones amb discapacitat, podent contrastar les seves experiències amb altres companys en situacions similars.

És necessari en ambdues opcions afavorir "l'esport de proximitat", que sota el principi de sectorització consisteix a aplicar la normalització geogràfica, on resideix la persona amb discapacitat, amb l'objectiu de prestar els serveis de la comunitat des d'una perspectiva d'apropament a l'ambient social, físic i familiar.

Concreció de l'objectiu:

1. **Possibilitar i ampliar la pràctica esportiva** d'aquelles persones que ho desitgin en grups convencionals o en grups específics, en un centre esportiu municipal pròxim al seu entorn social i familiar

Respecte a l'oferta esportiva inclusiva, tots els centres esportius municipals asseguraran l'obertura de totes les seves activitats esportives, sigui quina sigui la modalitat, al col·lectiu de persones amb discapacitat. L'única excepció seran aquelles activitats que requereixen unes capacitats incompatibles del tot amb les característiques de l'usuari amb discapacitat

Progressivament s'anirà estenent-se l'oferta municipal adaptada (grups específics), ja sigui la que s'organitza en els Centres Esportius Municipals de la ciutat de Barcelona com la que s'organitza mitjançant les Federacions d'Esport Adaptat a les persones amb discapacitat, de tal forma que qualsevol persona amb discapacitat, independentment de la franja d'edat que tingui, pugui practicar l'activitat física i esportiva en el seu districte i en la instal·lació municipal més propera al seu entorn social i familiar.

Per facilitar l'accés a la pràctica esportiva es confeccionarà la guia de l'oferta inclusiva i específica adaptada de la ciutat de Barcelona i es determinarà una persona responsable de l'aplicació del programa a cadascun dels centres esportius municipals.

1.1. Les modalitats de pràctica en les instal·lacions esportives variaran en funció de la demanda per part de l'usuari amb discapacitat:

- Inclusió en activitats de pràctica d'activitat física i esportiva dirigides

La persona amb discapacitat comparteix l'activitat dirigida, per un tècnic esportiu, amb d'altres persones sense discapacitat, adaptant-se el programa a les seves necessitats.

- Ús lliure individual

Permet accedir a la instal·lació i fer ús dels espais esportius accessibles, depenent del tipus de discapacitat, de forma individual, incloent l'oferta d'activitats físiques individualitzades que es fan amb l'assessorament d'un tècnic esportiu com, per exemple, el *personal training*.

- Oferta d'activitats esportives adaptades

S'ofereix una pràctica de l'activitat física i l'esport en grups específics de persones amb la mateixa discapacitat.

- Lloguer d'espais

S'ofereix als col·lectius i entitats l'opció de llogar els espais esportius de forma puntual o regular, en funció de la demanda.

Pla de l'esport en edat escolar:

- Els programes

Els programes "Mou-te", "Descobrim l'esport" i "Fem esport" estaran adaptats per tal que hi participi en igualtat de condicions l'alumnat amb discapacitat, tant en un entorn d'escola inclusiva com d'escola especial. En aquest darrer cas, el dia de la jornada compartiran espais l'alumnat amb i sense discapacitat.

- La competició

En la mesura del possible, l'alumnat amb discapacitat participarà a les competicions convencionals i en les trobades esportives i lúdiques no competitives. Però si el tipus de discapacitat ho dificulta, s'organitzaran, en funció del nombre d'escolars amb discapacitat, lligues estructurades o curtes amb finalitat competitiva o recreativa.

- Escoles esportives

Sí el grau i tipus de discapacitat ho permeten, participarà en un entorn inclusiu. Si això no es possible, o a petició de l'alumne, participarà en les modalitats d'esport adaptat a la seva discapacitat. Aquestes a la vegada estaran obertes a la població escolar sense discapacitat.

- L'oferta en horari escolar

Es contemplaran les adaptacions dels programes de suport a l'Educació Física per tal que puguin participar els companys amb discapacitat. Respecte a les escoles d'educació especial, els programes s'adaptaran a les característiques del col·lectiu.

2. *Intensificar els **canals d'informació/animació** per tal d'aconseguir el major nombre de participants amb discapacitat*

Tota la publicitat que generin els diferents serveis de l'Institut Barcelona Esports, hauran d'incloure informació del dret de la pràctica esportiva de tothom sense excepcions. Respecte a les accions en grup específic, en totes les informacions que es derivin dels diferents programes, es dedicarà un apartat a la modalitat d'esport adaptat. També considerem necessari actualitzar la guia d'activitats i serveis adaptats a les persones amb discapacitat en les instal·lacions esportives municipals, justificada per la extensió de l'oferta esportiva. En definitiva es garantirà la difusió i la informació de l'oferta d'activitat esportiva a tots els ciutadans i ciutadanes amb discapacitat.

3. Incrementar la qualificació dels **tècnics esportius** en matèria d'activitat física adaptada i assegurar la presència dels **monitors de suport docent i dels auxiliars de suport al vestidor**.

Per donar una resposta adequada a les exigències de qualitat del programa, s'ha de fomentar la formació en Activitat Física Adaptada dels tècnics esportius municipals. Paral·lelament s'ha d'assegurar, en funció de les característiques i de l'autonomia dels participants amb discapacitat, la figura del monitor de suport docent i la de l'auxiliar de suport al vestidor.

L'auxiliar de vestidor podrà ser de dos tipus:

- voluntari acompanyant de vestidor: familiar, amic, voluntari, entre d'altres.
- auxiliar de vestidor subvencionat per l'Institut Barcelona Esports en col·laboració amb l'Institut Municipal de Persones amb discapacitat i gestionat per la federació ECOM.

Així doncs, es continuarà reconeixent la figura de l'acompanyant al vestidor que aporta la mateixa persona amb discapacitat i, tan sol en els casos que això no sigui possible, l'ECOM proporcionarà l'auxiliar de suport al vestidor.

La funció de l'auxiliar al vestidor, serà la de donar servei a l'usuari o usuària amb discapacitat, sempre dins de la instal·lació, fent-li el suport necessari al vestidor i fins a l'entrada a l'espai de pràctica esportiva i de forma inversa en acabar l'activitat.

El monitor docent de suport haurà de ser assumit pel centre esportiu municipal i col·laborarà pedagògicament amb el tècnic esportiu en el disseny d'estratègies inclusives, en l'adaptació de les tasques motrius i en l'organització i en el desenvolupament de les sessions.

4. Generalitzar i unificar el **protocol d'atenció** a les persones amb discapacitat.

Es disposarà d'un protocol estandaritzat d'atenció a l'usuari amb discapacitat, millorant la qualitat de servei i assegurant el treball en equip, la transversalitat i la coordinació entre la recepció, els tècnics, els monitors de suport i els metges dels centres esportives municipals.

5. Acordar les **mesures de discriminació positiva**.

S'establirà un criteri unificat referent a l'adopció de les mesures de discriminació positiva respecte a les persones amb discapacitat, evitant discriminacions per raó de la instal·lació utilitzada.

6. Vetllar per l'acompliment de la normativa d'**accessibilitat** a les instal·lacions esportives municipals.

Seguir impulsant l'adaptació de les instal·lacions esportives, per tal de que el col·lectiu amb discapacitat motriu i sensorial pugui accedir a tots els espais esportius, vestidors i gaudir igualment dels serveis complementaris.

Per aconseguir-ho, es garantirà el compliment de la normativa d'accessibilitat en les noves instal·lacions esportives i s'assegurarà l'accessibilitat en els centres esportius municipals ja existents, així com en els projectes de reformes, ampliació o millores dels mateixos.

7. Augmentar l'existència de **material adaptat**.

Per tal de respondre a les necessitats que genera la pràctica de l'esport adaptat, caldrà invertir en l'obtenció de més material adaptat, que inclou tant el que és facilitador de les transferències (elevadors hidràulics de piscina, per exemple), com el material ortopèdic (les cadires de rodes, per exemple) o el material esportiu adaptat.

Formar en l'àmbit de les Activitats Físiques Adaptades, des d'un vessant inclusiu i específic (quan el grau de la discapacitat així ho exigeixi), tots els agents implicats.

Si ens fixem com a objectiu aconseguir que les instal·lacions municipals esportives siguin inclusives, i que totes les activitats que s'hi facin estiguin destinades a tots els usuaris, independentment de les seves característiques, és clar que cal avançar en la formació dels seus tècnics per tal de capacitar-los per poder donar resposta a les demandes provinents del col·lectiu de persones amb discapacitat. Això permetria, a més d'ampliar l'oferta d'activitats per tal que no es centralitzés tant en activitats aquàtiques i *fitness*, obrir el ventall d'elecció i equiparar-lo al de la resta d'usuaris.

Paralelament, s'ha de garantir el servei a la demanda de grups específics, per la qual cosa hem d'assegurar que els tècnics responsables tinguin adquirits els coneixements adients. Així mateix, també hem de garantir que els monitors docents de suport estiguin formats per a oferir la resposta de qualitat ajustada a les característiques de l'usuari amb discapacitat.

Però donat el plantejament sistèmic de la intervenció, no hem d'obviar les necessitats formatives tant del personal de recepció/informació, com dels encarregats de l'atenció i seguiment, i fins i tot del voluntariat i dels directius de les instal·lacions.

Les modalitats formatives aniran des de l'organització de conferències i cursos, mitjançant aules monogràfiques, fins a seminaris d'actualització i d'intercanvi d'experiències, des d'una vessant teòrica i pràctica.

Assessorar als equips responsables de les entitats i instal·lacions esportives municipals en l'àmbit de les Activitats Físiques Adaptades.

Per poder oferir una resposta de qualitat, a banda de la formació dels educadors i dels tècnics esportius, és necessari que aquests rebin assessorament per tal de poder solventar aquells casos que presenten més dificultats o que, per les seves característiques, mereixen una atenció més especialitzada.

Es per això, que es potenciarà la tasca del Servei d'Assessorament Pedagògic per a la inclusió esportiva dels usuaris i usuàries amb discapacitat als centres esportius municipals de Barcelona i per a la inclusió de l'alumnat amb discapacitat al Pla de l'Esport Escolar, donant resposta a les demandes de cada mestre, educador, o del tècnic esportiu.

Sensibilitzar tota la població sobre el dret a la pràctica física de les persones amb discapacitats en actes i esdeveniments ciutadans

El desconeixement de la població sense discapacitat pot provocar conductes d'evitació, d'ignorància de rebuig. Per això cal continuar impulsant accions dirigides a la sensibilització envers els drets i els deures de les persones amb discapacitats. En aquest context, l'esport adaptat i els jocs motors sensibilitzadors es converteixen en recursos didàctics inqüestionables que desenvolupen la capacitat d'empatia.

Per tant, es continuaran potenciant la inclusió d'esport adaptat en esdeveniments d'esport convencional, independentment de les franges d'edat, i es fomentaran l'organització de jornades de jocs motors sensibilitzadors dins del Pla de l'Esport Escolar. En definitiva, es tracta de seguir promocionant la visualització esportiva inclusiva en totes les competicions i altres esdeveniments esportius patrocinats per l'Institut Barcelona Esports.

Respecte a la sensibilització del col·lectiu de persones amb discapacitat, hem d'assegurar que la informació que generi el programa "Per un esport sense barreres" els arribi, i aprofitar

esdeveniments en els quals es reuneixi el col·lectiu per a fer difusió dels beneficis que genera la pràctica de l'activitat física esportiva.

Dinàmica de funcionament

Coordinació del programa

Funcions:

- Coordinació, seguiment i avaluació continuada del programa
- Disseny i coordinació de les accions formatives
- Atenció a les sol·licituds d'assessorament tant per part de les instal·lacions esportives municipals com dels centres escolars del Pla de l'esport en edat escolar
- Coordinació de les adaptacions del Pla de l'esport en edat escolar: escola ordinària i escola d'educació especial
- Vetllar per l'accessibilitat dels centres esportius municipals i d'altres espais on es faci promoció de la pràctica esportiva a la ciutat de Barcelona.

Cooperació amb l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat

Periòdicament es reuniran els coordinadors del programa per part de l'Institut Barcelona Esports amb els representants de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat, amb l'objectiu de desenvolupar les accions que es derivin de l'aplicació del programa.

Comissió Assessora

Funcions:

- Revisar les accions derivades de l'aplicació del programa i, si escau, fer propostes de millora.
- Avaluar el programa i fer propostes de millora.

Formada per:

- 3 representants de la direcció de promoció i esdeveniments esportius de l'IBE: Gabriel Arranz (director), Martí Niubò (coordinador de promoció esportiva) i Ismael Sánchez (coordinador tècnic).

- 1 representant de l'Institut Municipal de Disminuïts: Núria Valero
- 1 representant de cadascuna de les 5 federacions esportives adaptades (FECPC, FCEMF, ACELL, FCEC, FESC respectivament): Àngels Solà, Josep Jiménez, Manel Algeciras, Maria Enciso, per determinar
- 1 representant de la federació ECOM: Maria José Rozas
- 1 representant dels tècnics d'esport de districte: per determinar
- 1 representant dels tècnics referents de persones amb discapacitat de districte: per determinar
- 1 expert en inclusió social: Dr. Ignasi Puigdemívol, Catedràtic d'Educació Especial de la Universitat de Barcelona
- 1 experta en assessorament psicopedagògic per a la inclusió: Elvira Martí, professora de la Universitat de Barcelona
- 1 expert en Esport Adaptat i salut: Dr. Josep Oriol, professor de la Universitat Ramon Llull
- 1 grup d'experts en inclusió i educació física: Tate Bonany, Antonio Blanco, Miquel Chale, David Huguet i Jaume Miró
- 1 representant del col·lectiu de persones amb trastorn mental: per determinar

Comissió coordinada per:

- El coordinador tècnic de l'IBE: Ismael Sánchez
- La coordinadora externa del programa: Dra. Merche Ríos, professora de la Universitat de Barcelona i directora de Formació i d'Investigació de l'Associació Esportiva Ciutat Vella.

Freqüència de reunió: dues vegades l'any

Cronograma

Any 2009

Accions a desenvolupar en la coordinació del projecte	Entitats participants	gen	feb	mar	abr	mai	jun	jul	ago	set	oct	nov	des
Coordinació comissió assessora	IBE												
Seguiment del pla d'actuació a realitzar per part de cadascuna de les instal·lacions esportives municipals	IBE												
Guia de l'oferta inclusiva i específica adaptada	IBE Federacions d'esport adaptat												
Assessorament a instal·lacions esportives i Pla de l'Esport	SAP Federacions d'esport adaptat												
Distribució de l'oferta d'activitats esportives	IBE Federacions d'esport adaptat												
Realització cursos de formació	IBE												
Visualitzar la inclusió esportiva	Federacions d'esport adaptat IBE												
Augmentar l'existència de material adaptat	IBE CEMs												
Vetllar per l'accessibilitat	IBE CEMs												
Unificar el protocol d'atenció i les mesures de discriminació positiva	IBE												
Ús de l'auxiliar de suport al vestidor	IBE ECOM												
Revisió de l'acompliment i ajustament del programa	Comissió Assessora IBE												